

જનામે ખુદા

ખુદી ઓર ખુદા

નામના

આગા હજીમ મહેશર સાહેબના ખાસ લખેલ
નાટકનાં ગાયનો.

પ્રગટ કરનાર

ધી ન્યુ ઉદ્ધુ થીએટ્રીકલ કંપની!

અમદાવાદ.

માલેક:—ફીરોઝ ખરશેદજી કારંબવાલા.

લાલ દરવાજા-અમદાવાદ.

આવૃત્તી પહેલી

ફનકલ ૨૦૦૦.

હી. સ. ૧૩૩૮

સને ૧૯૨૦.

કી. ૦-૩-૦

આ ચોપડી વકીલ પદાચુ તુરખાન અમીરખાને પોતાના
અમરસિંહજી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં છાપી. લાલ દરવાજા-અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રેસ
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગ્રંથાલય સંગ્રહ

ખુદી એર ખુદા નાટકનો ઢુંક સાર.

પ્રવેશ ૧ લો.

બાગમાં સાહેલીઓનું ગાતાં નજર આવવું. અસમતઆરાનું આવવું. અને ચમેલીનું રસીદના આવવાની ખબર આપવું. પછી સાહેલીઓનું જતું રહેવું અને અસમતઆરાના આશીકને ચમેલીનું લાવવું. બંનેમાં પ્રેમગોષ્ટી થવી અને પછી રસીદનું જવું અને રસીદના ગયા પછી સંધ્યદનું આવવું. અસમતઆરાના બાપ શાહ-તબરેઝનું માથું કપાયાની ખબર આપવી. અસમતઆરાએ પોતાના બાપનું માથું કપાયાની વાત સાંભળી ધણીજ આતુર્તાધથી નીરાશ થઈને બેહદ ગમ કરવે, ગઝબાનનું શાહ તબરેઝનું માથું લેઈને આવવું અને પછી અરસપરસમાં વેર લેવાની વાતચીત અને સંધ્યદનું કેદ થવું. અસમતઆરાને કેદ કરી ગઝબાને પોતાની બહેનની દાસી તરીકે મોકલવું.

પ્રવેશ ૨ જો.

દીલરબા અને શુલનારનું આવવું અને શુલનારના આશીક હમીદના હાથનો રમાલ આપી ગાયન ગાવું. પછી શુલનારનું જવું અને હમીદનું આવવું. બંનેમાં પ્રેમગોષ્ટી થયા પછી હમીદનું ખંજર મારવા ચર્ચ કરવું અને દીલરબાનું અટકાવવું. શુલનારનું આવવું અને હમીદ ॥ દીલરબા બંનેના નીકા પઢાવવું.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૮૪૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ખુદા યૌર ખુદા

વિષય ૬૩૬૮ : ૨-૪ ૩૬૮

પ્રવેશ ૩ જો.

ધરધસીટ નામના એક મહાન હાકીમીર દુબારો અને ધુતારો રેસની ખરી, ટીપો બહાર પાડી શકે છે એમ લોકોને જાહેરમાં મનાવતો રહી પોતાના ગજવાં બરતો રહે છે. શરહને એક સુસ્ત ધરડો શોખીન નામે જગલોલ અને ધરધસીટની મુલાકાત જગલોલ નેટીવ દુગારાની દુગાયાજી. લોકોને પણ થાપ આપી પૈસા કમાવાની ધરધસીટની ઉસ્તાદી.

પ્રવેશ ૪ થો.

દીલરખાનું મકાન. દીલરખા અને અસમતઆરાનું આવવું અને દીલરખાએ અસમતઆરાને દીલાસો આપવો. અસમતઆરાને લેઈને બંનેનું જવું, પછી દીલરખા તથા ગજખાનનું આવવું અને ગજખાનના ખોટા કૃત્ય માટે પોતાની બહેન દીલરખાનું ગજખાનને સમજાવવું. તે દરમ્યાનમાં કેદ થએલા મરહુમ શાહ તખરેજના સગાં-ઓની ખબર આપવી અને પછી કેદીઓનું આવવું અને દરેક કેદીથી પોતાના નીચ સુમાન જેવા ખ્યાલથી પોતે પોતાને ખુદા કેહવડાવવું. અને કેદીઓએ ઇન્કાર કરવો પછી એક એક કેદીને મારવાનો ગજખાન હુકમ આપે છે અને તે દરમ્યાનમાં તેની બહેન દીલરખાનું પોતાના ભાઈ ગજખાનને સમજાવવું અને બાદમાં એક કેદી નામે આબેદાએ આપ આપવો અને મકાનનું શટવું. સત્યનો જય અને પાપનો ક્ષય.

(૪)

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો.

રશીદનું ગભરાએલા આવવું અને પછી હમીદનું આવવું.
અંતેમાં પોશાક બદલવો અને પાછા રસીદનું જવું. પછીથી કોટવાલનું
આવવું અને હમીદનું કેદ થવું.

પ્રવેશ ૨ જો.

સાહેલીયોનું ગાતાં આવવું. ગઝ્યાનનો અસમતઆરા પાસે પ્રેમ
જાહેર કરવો. અસમતઆરાનું સતીત્વ બચાવવું અને ગઝ્યાને અસમત-
આરાપર બળાતકાર કરવા તકવાર ખેંચવી. દીલરૂઆનું આવવું અને
પોતાના જાંઘને નીચ કૃત્ય કરતાં અટકાવવું. કોટવાલનું રશીદના
બોકામાં હમીદને કેદ કરી લાવવું. ગઝ્યાન અને હમીદ વચ્ચે તકરાર.
હમીદનું જાહેર થવું. ગઝ્યાનનું વિષમય થવું. ગઝ્યાને હમીદને મારવા
વધવું. દીલરૂઆથી હમીદનો બચાવ અને દીલરૂઆ અને ગઝ્યાન
વચ્ચે તકરાર. ગઝ્યાનનું અંતેને મારવા જવું. રશીદથી બચાવ.

ટેબલો.

પ્રવેશ ૩ જો.

જગલોલનું મકાન.

પુઢા જગલોલની નવજવાન મોહરદાર લયલાની તકરાર. રેસમાં
જગલોલ જીતેલો હોવાથી ધમચકરી. લયલા અને જગલોલના ખ્યાથી
વીચારી ધરધસીટવું મહેમાન થઇ આવવું જમતાં જમતાં ધરધસીટ
અને લયલા વચ્ચે ખ્યાર.

(૫)

પ્રવેશ ૪ થો.

જંગલ.

અસમતઆરા અને સૈયદનું આવવું. અસમતઆરાનો પોતાના નસીબ ઉપર વીલાપ કરવો. ગજબાનના સીપાઇઓએ આવી બંન્નેને કેદ કરવા. સૈયદનો વધ કરવો.

પ્રવેશ ૫ મો.

ધરધસીટનું મકાન.

ધરધસીટે યુદ્ધા જંગલોલને ફસાવવા પોતાના ધરનું ફરનીયર બાહે રાખ્યું છે. જંગલોલનું આવવું. જંગલોલ અને ધરધસીટનું જમવા બેસવું તેટલામાં ધરધસીટનો નોકર—અફલનો નમુનો—ગંપીનું એક બનાવટી કાગળ આપી જણાવવું કે તે તેની ઐરીનું છે. ધરધસીટનું શરેબથી રડવું. જંગલોલનું આશ્ચર્યમાં પડી કાગળ વાંચી ધરધસીટને સમજાવવું કે એક છોકરી તમારાપર આશક છે પરંતુ તેણીના માઆપ નહિ હોવાથી તે તમારી સાથે લગન કરી શકતી નથી. તે છોકરીના પોતે આપ બની ધરધસીટ સાથે લગન કરી આપવા જંગલોલનું બંધાવું. “ પોતાના હાથે પોતાનાજ પગપર કુહાડો. ”

પ્રવેશ ૬ ઠો.

મહેલ.

અસમતઆરાની ઝેર પી આપધાત કરવાની તૈયારી—મહુમ બાદશાહ એટલે પોતાના આપની રહતું પ્રગટ થવું અને આપધાત કરતાં અટકાવવું. પોતાના પોતાના યુનનું વેર લેવા પ્રતિજ્ઞા

કરવી. રશીદનું. આવવું અસમતઆરાને રશીદના આગમનનું પ્રયોજન પુછવું. ગજ્યાનનું આવવું. રશીદને પોતાના પંજમાં સપડાએલો જોઇ ખુશ થવું. એક બીજા સાથે તકરાર—અંદરથી આગની યુગ્મ. ગજ્યાનનું ને સાંભળી અંદર જવું. હમીદનું આવવું. રશીદ અને અસમતઆરાને નસાડી મુકવા પાછળથી ગજ્યાનનું આવવું. હમીદને જોઇ આશ્ચર્ય તેમજ ગુસ્સે થઇ મારવા જવું. દીલરખાનું આવવું. હમીદનો ખ્યાલ.

પ્રવેશ ૭ મો.

ધરધસીટનું મકાન.

ધરધસીટના લગનનો દીવસ—વાહરે કરામત ? મુખે જગલોલે પોતાના હાથે લુલમાં પોતાની ઐરીના લગન ધરધસીટ સાથે કરી આપવાં પણ પેલી યુદીયા શું કહી રહી છે ?

પ્રવેશ ૮ મો.

મહેલ.

ગજ્યાનનું આખીદાને પોતે ખુદા છે એમ કહેવડાવવા સમજાવવું. આખીદાનું મક્કમ રહી ના કહેવું. બળતા પહાડનો દેખાવ. આખીદનો શ્રાપ આપવો. બળતા પહાડનું ઓલાઇ જવું અને ઇશ્વર્ય સ્વર્ગનું દર્શન.

ટબલો.

(૭)

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો.

મહેલ

ગઝ્યાન સુતે નજર આવવે. અને ભયંકર સ્વપ્ન : જોતું
સ્વપ્નામાંથી ભયભીત દશામાં જન્યત થવું અને પોતાના નોકરને
પરેજગાર ઓરતને બોલાવવા માટે હુકમ આપવો. નોકરનું જવું. પછી
કોટવાલનું આવવું અને પોતાના ઉપર ફોજ લેધને ચઢેલા વજીરબદા
રસીદની ખબર આપવી. કોટવાલે રસીદ ગાદીને હકદાર છે.
એવું ગઝ્યાનના રૂબરૂ સામીતી કરી બતાવવું. ગઝ્યાનનું ગુસ્સે થવું
અને કોટવાલનું નાસી જવું. એક સીપાઈનું આવવું અને રસીદ
વજીરબદાની ફોજ લેધને ચઢાઈ કરવાની ખબર આપવી અને
ગઝ્યાને પણ ચુદ્ધ કરવા માટે હુકમ આપવો. જનસુસ સીપાઈ આવી
રસીદના ચુદ્ધની કતેલ થવાની ખબર આપે છે. ગઝ્યાન એકદમ
અનયય થઈ પોતે જે જે ગરીબો તેમજ અપંગોના હક જબર-
દસ્તીથી લેઈ લીધા હતા તેઓને તેનાથી બમણા પાછા આપવાનો
હુકમ કરે છે અને પુનઃ અને ધર્મ કરવાનો ઓર્ડર આપે છે અને
પરેજગાર ઓરતને બોલાવવા માટે કહે છે. પરેજગાર ઓરત
(આબેદા)નું આવવું. તેના આગળ પોતાના સ્વપ્નાનો હાલ કહે છે
ગઝ્યાનનું તોળા કરવું અને પોતાના ખુદાને ખરો માનવો.
ધણેજ નીરાશ થાય છે તે એટલામાં અસમતઆરાનું પોતાના
મોંપર નકામ નાખીને આવતાં જોઈ પરેજગાર ઓરત (આબેદા)નું
કરવું અને જવું અને અસમતઆરાનું આવવું. ગઝ્યાનનું મોં શ
થઈને પડવું. અસમતઆરા ગઝ્યાનનું માથું કાપી નાંખે છે.

પ્રવેશ ૨ જો.

જગલોલનું મકાન.

જગલોલના લગ્ન ખલાસ થયા બાદ રેસની દીપના પુખ્તરી અને પૈસાપરસ્ત જગલોલની પોતાની જૈરી સાથે વાતચીત.

પ્રવેશ ૩ જો.

દીલરખા તથા રશીદ અને હમીદનું ગમગીન બેઠેલા દેખાવું. ગઝખાનના મર્યાની ખચર દીલરખાને આપવી. અસ્મતઆરાનું ગઝખાનનું માથું લઈને આવવું. દીલરખાએ પોતાના બાઈના મુનનું વેર લેવા સોગન ખાવા.

(૫)

બનામે ખુદા.

ખુદી એર ખુદા નાટકનાં ગાયનો.

સાહેલીઓ.

૧

તુજકો પાયા પાલનહાર નીરંજન નીરાકાર
ખીનતી સારી સુન લે હમારી કર તું જરૂરી રહેમ બારી

સાખી

સાંઈ અખીયાં ફેરીયાં તો બેહરી મુલક તમામ
દુક એક નજર હો રહમકી તો લાખું કરે સલામ
દામન ઉઠાએ કયું કોઈ દરસે તેરે
ખાલીકબી હો રહેમ તેરી આતમે મામુર હે અમીરો રહીમ.
હો નજર મેહશર પર તેરી— તુજકો ૦

સાહેલીઓ.

૨

કોયલીયાં કુક કરે હર બાર હો જન ખ્યારી ખુલે અંબવાદી ડાલ
નસીમ ખાતીર કયસી ચલી હે પેન્ગ અપની
બડાવો હો બહાર આજ— ૩૬૦

(૧૦)

સાખી

કુલી કુલવારી હે કુદરતકી યે હરયાલી હે

કુમતી બાદે સખાસે હર એક ડાલી હે

રૂપે પુરશીદ તો કુલકેંકી કહાં જરી હે

રોઝે રોશનપે અગર આઘ ઘટા કાલી હે— કોયલીયાં

અસ્મતઆરા અને ચંબેલી. ૩

જન જાઓ ચંબેલી ન્યારી આલી મતવાલી

ધ્યારી ચંચલ કયું મચલાઇ હય.

જાવું જાવું તુજપર બલહારી રે

સ્થાની સ્થાની રંગીલી ધ્યારી રે—

જાન જાન

જાઓ.....કહાં.....વહાં...ઉંડું જાન જાન

ચંબેલી અને અસ્મતઆરા. ૪

બાંક સીપછયા સાજનવા હુવા હાઝીર હે લીજીએગા

જખાની

મુંહ કયું શીરાતી હો ક્યા મેહમાનકો દેખકર શરમાતી હો

દેખો દેખોજી અય દીલરૂખા જીસ્કો બુલાયા વો હે ખડા

બાંક સીપછમા

નહીં ચંબેલી મુજકો સતા નહીં બાતે તું એયસી બના

નહીં જીયરા મોરા જલા

હાં હાં હાંજી સમજી ચેહ બાત દાલમે હય કુછ કાલેસી ધાત

અસમતઆરા અને રશીદ. ૫

શાદમાન શાદમાન મેહરબાન જગમેં તુમ સુખ પાવ (૨)

જા આ આ આ આ આ વો— શાદમાન૦

આન મીલાથા એક પરદેશી લુલ નહીં તુમ જનાજી

દરશનબીન તરસેગી અખીયાં ફીર મુખરાં દીખલાનાજી (૪)

ધ્યાન રહેગા સુખડો શામ મુજકો સમજીએ ગુલામ

યાદ કરુંગી મેં મુદામ લીજીએ મેરા સલામ— શાદમાન૦

ગુલનાર અને દીલરૂબા. ૬

ઉસ્કો લાઠ બુલા જો હય રંગીલા જવાન

કરો ગમ ના અય જાન પ્યારી મોરી માન

નીકલે દીલકે અરમાન

ચલી પ્યારી બોલી પીયરવાલાને આતે જાતે

જનાંસે આંખે લડાના ક્યું સચ હે ના ! હાં હાં સચ હે

નીકલે દીલકે અરમાન૦

આંખે બીજાવું તો જાકે લીઆવો પીયરવાકો સવરીયા

નીકલે દીલકે અરમાન૦

ગુલનાર

૭

સાખી

ખુશખુએ ઇસ્ક બેઠી હે છુપકર રમાલમેં

સાથી તુમારા હોગા ન દુરકતકે હાલમેં

કેસા રમાલ પ્યારા દેખના

ધતર ધસમેં ચાહત ઉલશતગ હે મેહકતા હે છોટા છોટા નાનુક
ન્યારા રૂમાલ પ્યારા દેખના

અખ તોરે ગરવા આએ ખુશતર બનકર મનહર નહી
કરો જ્યા બેકરાર—ધતર

ગુલનાર.

૮

આગોશમેં દીલબની ઉભરી જવાનીરે

ચેરી છુપીસે આઘ કયસી સ્થાનીરે

આહા જ વાહ વાહ પ્યારી ઉડેં ચું લુદે બારી

હાં જની આના હાં આના આવો—

આગોશ૦

અગલોલ.

૯

માજી કીતા ખેલ ખેલા કયસા પાસા ડાલા

ગુલશન મેરે નસીબુકા જયસે ફૂલા ગુલ લાલા

પાયા ટીપકો ધર બેયઠં કયા બખ્ત હુવા હે બાલા

દેખોજી લાયા હુ થોંહુકે મેં ધતને નામ

લાઉંગા લાઉંગા જીતકે મંચ ધર બેઠે કીતને દામ—માજી૦

અસમતઆરા.

૧૦

પ્યારા નીરંજન ન્યારા નીરાકાર આસા તોરી પલ છીન

નીસહીન કીરહીગાર— પ્યા૦

જગતકે ચોર દેવો સકલ નીત ગાવત તેરોહી પ્યાન

જગતવાલી દુખ નીવાર પાર કર દે તુંહી પાર— પ્યારા૦

ડરાપ પહેલા.

સાહેલીયાં

૧૧

નહીં કરો એજ હાં પ્યારી તન મન હો બેકરાર— નહીં
 નહીં છયા કરો બેઝાર દેયે સથ તુમે કીરતાર—નહીં
 રીમ ઝીમ રીમ ઝીમ મેહા બરસે બીજલી કરે ચમકાર
 કોયલ પાપી પી પી પુકારે તીર કલેજે પાર રે— નાહીં

અઝમતઆરા.

૧૨

યું ઝુલ્મ કર ના ઝાલીમ લુલ્હા કરમકે બદલે
 આખીર મીલેગે તુજકો ઝુલ્મો સીતમકે બદલે
 ઇસ ઝુલ્મ નારવાંકી આખીર સજા મીલેગી
 દોઝખ કરાર હોગા બાગે ધરમકે બદલે
 દોલત ન સાથ હોગી અઝમત ન પાસ હોગી
 કીડે કફનમે' હોંગે દામો દીરમકે બદલે
 ઇસ અયશ આરઝી પર લુલા હુવા હે નાહક
 મીટીકી કથ હોગી જહો હશમકે બદલે

લયલા.

૧૩

હાંજ ચલે આતે હે'મેરે રે બાંકે તીરછે રંગીલે જવાન
 એજ બાંકે તીરછે રંગીલો જવાન
 કીસકીસકો ચાહું કીસસકીકો ખ્યાહું
 એજ આશક હુવે હંય હજાર
 એજ મેરે આશક હુવે હય હજાર—

હાંજ ચલે.

અગલોલ અને લયલા ૧૪

કારી કારી કારી મારી તુંને પ્રેમ કટારી મોરી જનન
જાડ' વારી વારી વારી તોપે બલહારી જાડ' મોરી જનન
ચલ હટ જા પરે હટ જા મોહ ન સતા

લે લે ગોદમે ખ્યારી મોહ લે લે ગોદમે

કારી કારી કારી કારી

અસમતઆરા.

૧૫

અજળ હે ખતે પેશાની જીસે તકદીર કહેતે હેં
યે હે મશહૂર ઇસકો અર્થાકી તહરીર કહેલે હેં
કોઇ ખુશ વક્તહી મનઝીલપે પોંહયા હો તો પોંહયા હો
હમેશાં સપકો બડકાતી હે ચેહ તકદીર કહેતે હેં
જમાના તંગ હે ઇસસે હરએક ઇનસાન હેરાં હે
પરેશાનીકી ઇસકો જાગતી તસવીર કહેતે હેં

નોકર.

૧૬

મય ચંચલ આશુત હું શીતના બડા સ્થાના બડા દાના
મંચ સીધા સીધા હું કીતના હું નટખટ ફરજના
મંચ ચાહું જીસે બેહકાવું જીસે કુસલાવું જીસે ધમકાવું
જીસે અંતર મંતર જંતર તંતર સારી સારી બાતે
મેરી વાહ વાહ.....

મંચ.

ઝગલોલ અને લયલા. ૧૭

ઓ સીતમગર મત ચકડ કશ ચલ સંભલકર
 જા જા પરે જા મુવે તુને કયા સમજકે કહા
 અરે ઓ મુવે તુને કયા સમજકે કહા
 મંચ હું તેરા શાહર ઓર તું હે મેરી બીબીજી બીબીજી
 જા જા પરે જા મુવે તુંને કયા સમજકે કહા-અરે ઓ

કરમકર મેરે હાલપર અય કરીમ
 તું હય દુર્યોધન ઓર મંચતેરા બીમ
 ક્યું જવાની ખો રહે હો સાદમાનીકે લીએ
 ચહાં તો મજનું રો રહા હય તુજ દીવાનીકે લીએ

ફાપ દુશરા.

૧૭૫

દીલમીલ ગાએ મુખારક્યાદી સખકો હુધ આજ શાદી
 એશો ખુશીકા ઝમાના આયા દુર હુધ નમુરાદી
 છોટા મોટા બચ્યા બાલા નીલા પીલા ગોરા કાલા
 કમતર બરતર અદના આલા ઇજતવાલા દોલતવાલા
 ગમકા ઉલ્લુ સખને પાલા ચે ઘોટાલા ગડબડ જાલા
 અલ્લાહ તઆલાને સંબાલા— દીલમીલ ગાએ
 રીમ ઝીમ રીમ ઝીમ મેંગવા બરસે બીજલી કરે ચમકારે
 કોયલ પાપી પી પી પુકારે તીર કસેને પારરે.

જ્યા તરસે બદલીયાં બરસે સખી દીન કયસે કટેગે બહારકે
 જ્યા જાએ—ગમરાએ કીસે જોબન દીખાવું સમારકે—જ્યા તર
 ભવરા શુંને કાલી કાલી કોયલ બેલે કાલી કાલી
 સેજ રીયા ખાલી ખાલી પીયા નહી આએ
 જસે જોબન દીખાવું સમારકે—જ્યા તર

તમામ શુદ્ધ.

